

**Ποινικές όψεις της μετάβασης από το θεραπευτικό
στον παρηγορικό στόχο σε ασθενείς ανιάτων χρόνιων
θανατηφόρων νόσων**

Αναστάσιος Κ. Καντιάνης

Dr. jur. - Δικηγόρος

Αλλαγή ιατρικού στόχου επί:

Ασθενών
προχωρημένου και
τελικού σταδίου
θανατηφόρων
ανιάτων νόσων με
συνοδεία επώδυνων
συμπτωμάτων

Ασθενών ανιάτων
νόσων με μη
αναστρέψιμη βλάβη
ζωτικών λειτουργιών
και δυσμενή
πρόγνωση επιβίωσης

Αντιλήψεις ιατρικής αντιμετώπισης

Παραδοσιακή Αντίληψη

- Στόχος **θεραπευτικός**
- Εφαρμογή **κάθε δυνατού μέσου διατήρησης στη ζωή**
- Χρήση μέσων **επείγουσας ιατρικής**

Σύγχρονη Αντίληψη

- Αλλαγή του ιατρικού στόχου σε **παρηγορικό - ποιότητα ζωής στα τελευταία στάδια της ζωής**
- Περιορισμός θεραπευτικών μέσων
- Αποτελεσματική ανακούφιση από τον πόνο και επώδυνα συμπτώματα
- Παροχή **βασικής φροντίδας**

Ποινικό ενδιαφέρον

Περιορισμός Θεραπείας

- Παράλειψη αποτροπής θανάτου με υπάρχουσα τη δυνατότητα αποτροπής του από τον ιατρό (ανθρωποκτονία τελούμενη δια παραλείψεως;)

- Πρόβλ: Προσδιορισμός του εύρους της ιδιαίτερης νομικής υποχρέωσης αποτροπής θανάτου

Αποτελεσματική Ανακούφιση

Πόνου

- Πρόκληση θανάτου («επίσπευση») ως παρενέργεια της αύξησης δόσεων φαρμακευτικής αγωγής (ανθρωποκτονία τελούμενη με ενέργεια;)

- Πρόβλ: Δικαιολόγηση της πρόκλησης θανάτου, σύγκριση με ενεργητική ευθανασία

Ιδιαίτερη νομική υποχρέωση αποτροπής θανάτου στη Νομολογία

- ΑΠ 746/2013: «...απορρέει από το νόμο και τον Κώδικα Ιατρικής Δεοντολογίας, καθώς και από την εγγυητική θέση αυτού απέναντι στην ασφάλεια της ζωής ή της υγείας του ασθενούς...» (όμοια ΑΠ 436/2012)
- ΑΠ 640/2011: «υπήρχε πράγματι ιδιαίτερη νομική υποχρέωση των αναιρεσειόντων, ως ιατρών, προς αποτροπή του θανατηφόρου αποτελέσματος, η οποία θεμελιώνεται στο σύμπλεγμα των νομικών καθηκόντων τους ως ιατρών προκειμένου να είχαν ενεργήσει κατά τους επιβαλλόμενους και κοινώς αναγνωρισμένους ιατρικούς κανόνες αφού εκ της ιδιότητος αυτής και τους κανόνες της ιατρικής δεοντολογίας...»

Στις υπό κρίση περιπτώσεις ανάγκη προσδιορισμού

Εύρος ιδιαίτερης νομικής υποχρέωσης προς αποτροπή του θανάτου επί περιορισμού θεραπείας

Επί ικανότητας προς απόφαση ασθενούς

- Προσδιορίζεται ειδικότερα από την **ιατρική ένδειξη** εφαρμογής ή μη μέσου διατήρησης στη ζωή και από το **δικαίωμα αυτοδιάθεσης** του ασθενούς - συναίνεση-ανάκληση συναίνεσης- άρνηση (Άρθρο 47 παρ. 3 Ν. 2071/1992, Άρθρο 5 Ν. 2619/1998-Σύμβαση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και τη Βιοϊατρική, άρ. 29 παρ. 1 ΚΙΔ)

Επί ανικανότητας προς απόφαση ασθενούς

- Προσδιορίζεται ειδικότερα από την **ιατρική ένδειξη** και από το **δικαίωμα αυτοδιάθεσης** του ασθενούς (ανικανότητα προς απόφαση δε σημαίνει απώλεια του δικαιώματος αυτοδιάθεσης) Άσκηση δικαιώματος δια:
 - Συμμετοχής στη λήψη απόφασης στο βαθμό που μπορεί (άρ. 11 παρ. 4 ΚΙΔ)
 - Προγενέστερων επιθυμιών (άρ. 29 παρ. 1, 2 ΚΙΔ, άρ. 9 Ν. 2616/1998)
 - Δικαστικού Συμπαραστάτη (άρ. 12 παρ. 2 ΚΙΔ)
 - Οικείων (άρθρο 12 παρ. 2 ΚΙΔ)

Αντιρρήσεις αναφορικά με το εύρος της ιδιαίτερης νομικής υποχρέωσης επί περιορισμού θεραπείας

Θέσεις

- Ενδεδειγμένη είναι **πάντα** μια πράξη διατήρησης της ζωής.
- Η άρνηση σωστικού μέσου ισοδυναμεί με αυτοκτόνο απόφαση.
- Το έννομο αγαθό της ζωής προστατεύεται απόλυτα, δεν αναγνωρίζεται διάθεση της ζωής από το φορέα της

Αντίκρουση

- Μόνο όπου επείγουσα περίπτωση ή περίπτωση αυτοκτονίας. Στις υπό κρίσεις περιπτώσεις αλλαγή στόχου/ένδειξης.
- Η άρνηση εντάσσεται στο πλαίσιο θανατηφόρου ασθένειας και αξιολογείται ως απόφαση ασθενούς.
- Υπάρχουν α) διαφορετικές βαθμίδες προστασίας β) εξαιρέσεις

Άρθρο 29 παρ. 1 εδ. α' ΚΙΔ

Άρθρο 29 παρ. 1 ΚΙΔ

- Ο ιατρός, σε περίπτωση ανίατης ασθένειας που βρίσκεται στο τελικό της στάδιο, ακόμη και αν εξαντληθούν όλα τα ιατρικά θεραπευτικά περιθώρια, οφείλει να φροντίζει για την ανακούφιση των ψυχοσωματικών πόνων του ασθενή.....

Αξιολόγηση

- Επί ασθενών τελικού σταδίου δεν επιβάλλεται η εξάντληση των θεραπευτικών μέσων (βλ. αιτιολογική έκθεση)
-
- Όχι σαφής προσδιορισμός του ορίου της υποχρέωσης του ιατρού να επέμβει θεραπευτικά
 - Ασαφής η αναφορά και όχι δικαιολογημένος ο περιορισμός σε ασθενείς τελικού σταδίου ανίατης ασθένειας
 - Έλλειψη πρόβλεψης συμμετοχής του ασθενούς στο θέμα αλλαγής του ιατρικού στόχου

Ανακούφιση από Πόνους- Ενεργητική ευθανασία

Ανακούφιση από Πόνους

- Ιατρός αυξάνει τη χορήγηση δόσεων ή χορηγεί φαρμακευτική αγωγή **σύμφωνα με τις ανάγκες του ασθενούς** και με σκοπό την επίτευξη ανακούφισης από τον πόνο, από όπου **ως παρενέργεια ενδέχεται να προκληθεί θάνατος.**
- Προβλέπεται από τον ιατρό **ως ενδεχόμενη παρενέργεια η επίσπευση του θανάτου.**
- Δόλος **ενδεχόμενος** ανθρωποκτονίας

Ενεργητική ευθανασία

- Ιατρός χορηγεί φαρμακευτική ουσία σε τέτοια δόση **ώστε να αποκλείεται η μη πρόκληση θανάτου.**
- Σκοπείται από τον ιατρό η πρόκληση θανάτου ως μέσο ελευθέρωσης από πόνο.
- Δόλος σκοπού ανθρωποκτονίας.

Προτάσεις Δικαιολόγησης της ανακούφισης από πόνους με παρενέργεια την επίσπευση του θανάτου

Προτάσεις

- **Επιτρεπόμενη κινδυνώδης δράση**
- **Συναίνεση-εικαζόμενη συναίνεση**

Αξιολόγηση

- Προβλ: Όταν ο κίνδυνος είναι αυξημένος – αγνόηση της συναίνεσης ασθενούς
- Πρόβλ: όρια δεσμευτικότητας συναίνεσης επί επικίνδυνης για τη ζωή **ενέργειας** τρίτου

Συνδυασμός κατάστασης ανάγκης και συναίνεσης

Κατάσταση ανάγκης και συναίνεση

Όροι εφαρμογής άρθρου 25 ΠΚ
Κίνδυνος που απειλεί το πρόσωπο

Αναπότρεπτος με άλλα μέσα

Προκληθείσα βλάβη σημαντικά κατώτερη
κατά το είδος και τη σπουδαιότητα από τη
βλάβη που απειλήθηκε

Συναίνεση - εικαζόμενη συναίνεση

-Προϋπόθεση εφόσον πρόκειται για ιατρική
πράξη

-Χωρίς αυτήν δεν μπορεί να διακριβωθεί η
σπουδαιότητα της διατήρησης της
ποιότητας ζωής-μείωσης των πόνων
για τον ασθενή

Υπαγωγή

- Βίωση επώδυνων συμπτωμάτων, οξύς πόνος, ποιότητα ζωής – **έννομο αγαθό της υγείας (άξια νομικής προστασίας η ανακούφιση από τους πόνους-υποκειμενική ποιότητα ζωής)**
- Επιλογή του ηπιότερου αναγκαίου μέσου: αύξηση δόσεων αναλγητικών στο αναγκαίο ύψος για την ανακούφιση, τη διατήρηση *minimum* ποιότητας ζωής
- Η σπουδαιότητα μπορεί να **μεταβάλλει την ιεράρχηση των αγαθών**: σπουδαιότητα είναι η σημασία του απειλούμενου έννομου αγαθού ενόψει των ειδικών περιστάσεων για το φορέα του: **η σημασία της διατήρησης της ποιότητας ζωής δια της ανακούφισης από πόνους**

Δικαιολόγηση και της ενεργητικής ευθανασίας;

- Προϋπόθεση για δικαιολόγηση με το άρθρο 25 ΠΚ η επιλογή του ηπιότερου αναγκαίου μέσου για την αποτροπή του κινδύνου
- Η ανακούφιση από τους πόνους με αύξηση δόσεων και ενδεχόμενη επίσπευση θανάτου ηπιότερο μέσο για τη διατήρηση της ποιότητας ζωής από την πράξη χορήγησης βέβαιης θανατηφόρας νόσου
- Η πράξη της ενεργητικής ευθανασίας θα μπορούσε να δικαιολογηθεί (αναγκαιότητα) μόνον επί εξάντλησης των μέσων παρηγορικής αγωγής. Επιστημονικά δεδομένα ομιλούν για ελλιπή παροχή παρηγορικής φροντίδας.
- Παραμένει το πρόβλημα των ορίων της δεσμευτικότητας της συναίνεσης σε ενεργητική πρόκληση θανάτου.

Αναγκαιότητα ρύθμισης

Διαπλοκή των σχετικών ζητημάτων με την προβληματική της ευθανασίας

Καθημερινές αποφάσεις περιορισμού θεραπείας και ενδεδειγμένης αύξησης δόσεων φαρμάκων

Ασάφεια στο υπάρχον νομοθετικό πλαίσιο

Νομοθετικά εμπόδια στην αυξημένη ανάγκη χρήση οπιοειδών για σκοπούς παρηγορικούς

Κίνδυνος ποινικής ευθύνης-Ανασφάλεια ιατρών - Αμυντική Ιατρική

Υποχρέωση διασφάλισης πρόσβασης στην παρηγορική φροντίδα

Ανάγκη νομοθετικής ρύθμισης των νομικών καθηκόντων των ιατρών και των δικαιωμάτων ασθενών στο πεδίο μετάβασης από το θεραπευτικό στον παρηγορικό στόχο

Σας ευχαριστώ για την προσοχή σας

Αναστάσιος Κ. Καντιάνης
Dr. jur. - Δικηγόρος